

Potulice, Strzebielinek

W więzieniu w Potulicach 14 XII 1981 internowano 169 mężczyzn z województw toruńskiego i bydgoskiego; osoby z innych regionów były rzadkością.

Wraz z później internowanymi przez obóz przewinęło się 201 represjonowanych. Poza najczęściej spotykanymi formami protestu (śpiewanie pieśni, głośne modlitwy, domaganie się mszy św., przemówienia, m.in. przewodniczącego Regionu Toruńskiego Antoniego Stawikowskiego, petycje do władz, głódówki) rozpoczęto działalność kulturalną.

Ruszyły wykłady prowadzone przez A.Stawikowskiego (astronomia, kosmologia), Jacka Stankiewicza i Stanisława Wajskerbera (prawo), Antoniego Szymkowskiego (historia sztuki i architektury), Jana Wyrowińskiego (ruch katolików świeckich w II Rzeczypospolitej i PRL), rozpoczęto też naukę języków obcych, na którą zrazu nie chciały się zgodzić władze więzienne.

Produkowano stemple i znaczki pocztowe. Już 16 XII 1981 ukazała się pisana ręcznie i przekazywana metodą "podaj dalej" gazetka "Serwis Informacyjny PAP" (Potulickiej Agencji Prasowej), której inicjatorem był Stanisław Śmigiel, a redaktorem Robert Ziemkiewicz. Podawała ona wiadomości z RWE i rozgłosiła zachodnich, gdyż Śmigiel dysponował radiem tranzystorowym, przemyconym do więzienia przez jego żonę Krystynę Antowską-Śmigiel.

Internowany dziennikarz toruńskich "Nowości" Stanisław Świątek wydawał "Nowości Potulickie" (19 numerów). Ostatnie z nich zostały odnalezione podczas rewizji i z-ca naczelnika Zakładu Karnego kpt. Józef Wysocki złożył do Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Bydgoszcy zawiadomienie o przestępstwie.

Świątka zwolniono z internowania i natychmiast aresztowano. 23 IV 1982 Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszcy wydał wyrok uniewinniający, od którego Naczelny Prokurator Wojskowy wniósł rewizję nadzwyczajną; ostatecznie Świątka objęła amnestia z 1983.

5 numerów pisanego ręcznie "Wolnego Słowa" wydał też w Potulicach redaktor tego pisma przed stanem wojennym, Wiesław Cichoń. Egzemplarze podziemnych gazetek nie zachowały się.

31 III 1982 internowani z Potulic zostali przewiezieni do Strzebielinka, gdzie znajdowali się już internowani z województwa gdańskiego, słupskiego i szczecińskiego; w VII 1982 zaczęto tam także przywozić osadzonych z Białogóry, w sumie przez obóz przewinęło się 491 osób.

Rygor w Strzebielinku był mniejszy niż w Potulicach, co pozwoliło internowanym na oficjalne obchodzenie patriotycznych rocznic i urządzenie koncertów obozowych piosenek (występy nagrywano na kasety, autorem tekstów był m.in. Zdzisław Dumowski).

Prowadzono dalej wykłady komentujące aktualne wydarzenia polityczne (m.in. Jan Bartczak, Andrzej Drzycimski, Lech Kaczyński, Jacek Merkel, Stanisław Wądołowski), z astronomii (A.Stawikowski), podstaw matematyki (Konrad Turzyński), historii sztuki (Antoni Szymkowski), psychologii (Mieczysław Kukuła), socjologii (A.Szymkowski i W.Cichoń), historii (Antoni Wręga), kierunków sztuki współczesnej (Marek Sobociński), trwała nauka języków obcych.

A.Szymkowski namalował obraz Matki Boskiej Strzebielińskiej, będący repliką Matki Boskiej Częstochowskiej, który poprzedzał procesję Bożego Ciała (10 VI 1982) odbytą na

więziennym spacerniaku; internowani wymogli zgodę władz więziennych na jej przeprowadzenie.

Portrety więźniów i sceny z obozu rysował Andrzej Trzaska, wykonywano też grafiki satyryczne, przedstawiające Matkę Boską Częstochowską i Ostrobramską, marszałka Józefa Piłsudskiego.

Powstała dokumentacja fotograficzna (m.in. Lech Różański). Internowani podjęli też działalność polityczną. Z głównym udziałem W. Cichonia sporządzono dla Międzynarodowej Organizacji Pracy w Genewie, podpisany przez internowanych w Strzebielinku członków KK oraz Zarządów Regionów NSZZ "Solidarność" dokument *Władze polskie dążą do likwidacji niezależnego ruchu związkowego*, a następnie przemycono go na Zachód i tam zaprezentowano.

*Krzysztof Biernacki (Internet -
<http://www.polskieradio.pl/106/1563/Artykul/497469,Potulice-Strzebielinek>)*